

Grotius:
De veteri
jure Germa-
nico et Sue-
cico.

17

I. 769. II.

HVGONIS GROTII 281
DE VETERI
IVRE GERMANICO
ET
SVECICO
COMMENTARIOLVM.

MARBV^RGI,
EX OFFICINA MÜLLERIANA
cl^o l^o cc xxxv^l.

HAGONIS GROTII
DE VETERI
IARE GERMANICO

EX OFFICINA M. LEBERIANI

clj 13 cc xxxv

HVGO GROTIVS
IN PROLEGOMENIS AD HISTO-
RIAM GOTHORVM, VANDALORVM,
ET LONGOBARDORVM,
EDITAM AMSTELODAMI ANNO R. S. clo Id cly.

Addidi, ait p. 63. sqq., historiis et *Cur etiam*
leges, editas sane iam ante et *leges addi-*
has, Ostrogotthorum, Westro- *derit?*
gotthorum, Wandalorum, Lan-
gobardorum; ita persuasus,
non minus ex legibus, quam e rebus gestis
populorum, aut in populis eminentium, in-
genia conspici.

§. I.

Sordebunt haec sola Romana miran-
tibus.

A 2

§. II.

§. II.

*Sententia
Grotii de
legibus Ro-
manis.*

Ego in Romanis legibus subtilitatem minima quaeque persequentem, varietatem, inconstantiam, video, tantam denique molem, et in mole perplexitatem, ut nemo tam felix sit memoriae, cui non saepe eueniat in leges incurfare.

§. III.

*Qualitas
legis.*

At philosophia legem vult esse simplicem, breuem, claram; qualia sunt patrum-familias in familiam suam imperia. Tum vero nihil mutata duratio multum secum habet auctoritatis.

§. IIII.

*Simplici-
tas populo-
rum Ger-
manico-
rum,*

*quibus Ro-
mana dis-
plicuere,*

Haec ego in septentrionalium nostrorum legibus inuenire me gaudeo. Atque ita arbitror, ni Deo ipsi ea simplicitas prae argutiis, placuisset, numquam eum vim suam mirificam accommodaturum fuisse innocentium populorum legibus, qui innocentiam singulorum tactu ignitorum vomerum, et quidem nouem, explorabant.

§. V.

Accedit quod apud complures gentes, foecundas iurisprudentum prouentu, istas leges,

leges, Romanis vsus, iudex non falsus;
praetulit.

§. VI.

In Gallia *Theodoricianas*, non *Theo-* vi Gallis,
dosianas, valuisse leges ait SIDONIUS.
Ex Wisigothorum legibus plurima assumta
in *capitulare* Caroli magni, et *decretum*
IVONIS.

§. VII.

Adeo etiam qui eis legibus non tene- et Francis,
bantur, dignissimas imitatu eas duxere.

§. VIII.

Postquam e Sarracenorum manu re- et Hispan-
cuperari partes Hispaniae coepere, resusci- nis,
tatae a Veremundo, Aldefunso, Ferdinan-
do, vt RODERICVS nos docet, Gothicae
leges: quarum corpus forum iudicum et
olim, et nunc dicitur, fons verus Hispa-
nici iuris.

§. VIII.

Iam vero quae in regno Neapolitano et Neapo-
Siculoque valent constitutiones, a Frederi- litanis.
co II. collectae paene omnes, fluunt e le-
gibus Langobardorum.

A 3

§. X.

§. X.

Longobardorum LL. feudales.

De feudis vero quae ab iisdem Langobardis iam olim moribus erant recepta, eadem apud plerasque gentes alias ita inuoluerunt, ut partem apud singulas iuris civilis faciant.

§. XI.

Normanorum LL. in Anglia.

Anglia Normannorum legibus etiam nunc regitur.

§. XII.

LL. maritimae Gothorum.

Quae de maritimis negotiis insulae Gothlandiae habitatoribus placuerunt, tantum in se habent tum aequitatis tum prudentiae, ut omnes oceani accolae eo non tamquam proprio, sed velut gentium iure utantur.

§. XIII.

Transitus ad LL. veteres Germ.

Quod si cui non sufficit haec tot gentium saeculorumque auctoritas, sed id exigitur, ut ratio cum ratione certet. Percurramus, ad collationem instituendam, summa capita, circa quae versantur leges.

§. XIII.

Divisio.

Pertinent leges aut ad publicum aut ad priuatum ius.

§. XV.

§. XV.

In publico iure primum est ipsa conformatio legum, quae apud Romanos a voluntate pendebat principis, hominis vnius falli mutarique facilis.

§. XVI.

Inde tot repugnantia imperatorum inter se edicta solus Iustinianus non tantum vetera nouavit pleraque, Triboniani ad omnia venalis arbitrio, sed ipse de re eadem ter, quater mutauit sententiam.

§. XVII.

Apud vestros illos populos, e principe *Commoda* ordinumque dilectis, bene expensae leges *LL. Germanicarum.* *tria* habebant *commoda*, I) quod nihil publice noxium latere poterat inter tot monitores, II) quod prompto animo seruabantur, quae communis consensus sanxerat, III) quod eadem numquam aut non nisi summa causa urgente mutabantur.

§. XVIII.

Morem hunc apud Sueones et laudat et commendat BRIGITTA prudens femina.

§. XVIII.

§. XVIII.

*Munera
publica.*

Sequuntur *publica munera*, multa apud Romanos eiusmodi inani sono constantia, vacantium, honorariorum.

§. XX.

Tum in quaque prouincia praefes erat omnia, qui quum omnibus locis adesse non possët, a prouincialibus magno sumtu, et a rebus cuique suis auocatione adeundus erat.

§. XXI.

De aulae Gotthicae dignitatibus librum non spernendum scripsit PETRVS PANTI-
NVS, quamquam et sine eo ex CASSIODO-
RO ipsisque legibus ea res satis compre-
hendi potest.

§. XXII.

*Cura pu-
blicae uti-
litatis,*

Nihil ibi ad speciem, omnia ad utili-
tatem publicam comparata: non in praeci-
pui tantum urbium sed in singulis oppidis,
in vicis quoque homines fidi, plebisque ip-
sius suffragiis probati, qui ius dicant, tri-
buta dispensent.

§. XXIII.

§. XXIII.
 Priuatorum negotiorum summa gene-^{privata}
 ra sunt, *matrimonia*, *tutela*, *contractus*,^{negotia.}
alienationes, *testamenta*, *successiones* ab in-
 testato, *possidendi* securitas.

§. XXIII.
 DE MATRIMONIIS.
 Circa matrimonia ad dignitatem ordi-^{Matrimo-}
 num tuendam multum valuit illud, quod in^{nia.}
 Gotthorum est legibus, etiam in Sueonum
 moribus BREMENSI (ADAMO) obseruatum,
 vt nec INGENVVS LIBERTINAM, nec
 IGNOBILEM NOBILIS ducere possit.

§. XXV.
 Et quia reges supra omnem fortem po-^{Vidua}
 siti, ideo viduae eorum nubere non sine^{regis.}
 bantur.

§. XXVI.
 At Iustinianus imperator a scena con-
 iugem habuit magno principatus dedecore.

§. XXVII.
 Illud vero antiqui Germanici moris ^{Matrimo-}
 haud immerito TACITO Gotthisque nostris ^{nia aequa-}
 IOANNI et OLAO laudatum, quod ^{lia.} *nulla* ^{Dos.}
dos.

B

dos

dos feminis: probitas cuique maritum dabant: ita nec maritalis potestas dote venumibat, et columina familiarum, mares, habebant largius, unde se vtilis patriae praestarent.

§. XXVIII.

*Dona
Sponsae.
Huius
aetas.*

Sed et quae maritus nouae vxori dare posset, arcte definita. Placet et illud quod nubere femina minoris, quam ipsa est aetatis viro prohibetur.

§. XXVIII.

DE TUTELA.

*Tutor
Princeps,
agnati et
cognati.*

Tutela non penes natos magis, quam penes cognatos pari sanguinis iure praecipuusque pupillis tutor princeps ipse.

§. XXX.

DE CONTRACTIBVS.

*Fides in
contrahendo.*

Contractus maiorum aetate firmi, nec restitutionibus eludebantur. Satis quippe imprudentiae suae quemque poenam luere, quam exemplum introduci laxandae fides, quae Germanis semper sanctissima.

§. XXXI.

§. XXXI.

Aequitas manifesta in eo, quod debitor, cui per infortunium pecunia periit, *Vsurar:*
 vsuras creditori non deberet, quodque is, qui rem furtiuam bona fide emit, partem pretii dimidiam seruat.

§. XXXII.

Mancipationes, oppignorationes, ipsaque testamenta palam *In iudicio peragenda.*
 IN IVRE fiebant, praesente magistratu, inspectante populo, ita vt nullius rei in incerto essent dominia.

§. XXXIII.

Nec periclitabatur emtor, pretio soluto, rem perdere per tacitas obligationes et latentia fideicommissa, in ipsius damnum eruptura.

§. XXXIII.

DE TESTAMENTIS.

Liberos qui haberet, ei de tertia bonorum parte legandi liberis ius erat, de quinta tantum extraneis. *Testandi facultas.*

§. XXXV.

SUCCESSIONE AB INTESTATO.

*Sucessio
ab intesta-
to.*

De intestatorum successione quod
fundamento nitantur Romanae leges, nemo
dixerit, fluxa omnia, temporaria, inter
se pugnancia.

§. XXXVI.

Simplicissimum illud septentriona-
lium, ut, qui proximus gradu, idem heres
esset, excepto, quod liberi parentibus prae-
fererentur.

§. XXXVII.

DE IUDICIIS.

*Litigandi
temeritas
coercita.*

Iudicia apud Romanos in immensum
tracta, nec verum tantum, sed et vitae
gravi dispendio inter tam longas cruces;
apud septentrionales litigandi temeritas
sponsionibus & pignoribus exercita, ipsis
iudiciis nihil expeditius.

§. XXXVIII.

*Modus
probandi.*

In facti quaestione adducebat actor,
adducebat reus testes suos. Pro utro esset
testium

testium maior auctoritas, secundum eum lis dabatur.

§. XXXVIII.

In re ambigua ad iurisiurandi ibatur religionem: id reo deferebatur, sed ita si complures viros exhiberet famae probatae, qui se ipsius tamquam viri boni iuriiurando credere dicerent.

§. XXXX.

Iuris rata erat disputatio. Si qua esset, non ex infinitis interpretum libris, sed ex planis legum dictis aut ex aequo et bono facile statimque diiudicabatur.

§. XXXXI.

Possessionis, vi turbatae, subita reformatio, eunte in rem praesentem cum testibus iudice.

§. XXXXII.

DE DELICTIS.

Illud ex intima sapientia peritum, quod in delictis duo spectabant, laesum ius priuati et laesam societatem publicam, quae legum auctoritate constringebatur. Itaque

B 3

mulctae

multae duae pendebantur, quod notatum
et TACICO, altera ei, qui vindicatur, al-
tera regi aut ciuitati.

§. XXXXIII.

Freda. Haec *freda* dicitur, quia paci publi-
cae, qui peccauit, per eam restituitur.

§. XXXXIIII.

Wedrigeldium. Illa *wedrigeldium*, id est quod pro ta-
lione datur.

§. XXXXV.

Grauiissima delicta tantum capitalia. Probo et hoc, quod non vilis ciuium
sanguis, nec nisi grauiissima capite lueban-
tur, quodque damnatorum bona salua-
erant liberis.

§. XXXXVI.

Minorum expiatio. Minora satis erat expiari pecunia, aut
tradito fonte in seruitutem ei, in quem pec-
catum fuerat.

§. XXXXVII.

Cur appellatio haud licita? Quod in criminum caussis prouocatio
non dabatur, haud miror, quum pares de
paribus summa religione ac misericordia
iudicarent.

§. XXXXVIII.

§. XXXXVIII.

Tales sunt leges quas, e Scanzia pro-
fecti, per omnem prope Europam, per
multa etiam Africae Asiaeque loca circum-
tulere.

*Harum
LL. cele-
britas.*

§. XXXXVIII.

Displicet non nullis, quod quaedam
causarum ambigua singulari certamine di-
sceptanda permittuntur.

*Certamina
singularia.*

§. L.

Verum quod SOLON dicebat, non
optimas simpliciter se dedisse leges, sed op-
timas earum, quas Athenienses ferre pos-
sent; idem de aliis legum conditoribus co-
gitandum est.

§. LI.

Coguntur illi multa non probanda con-
cedere, et venenum saepe veneno expelle-
re, minus certe malum erat duorum peri-
culo rem decertari, praesertim postquam
ambo moniti essent serio, ne contra con-
scientiam sumtis armis Deum sibi inimicum
accesserent, quam totas familias, quod
alioqui fiebat, committi inter se, et bel-
lum velut civile excitari.

*Quomodo
defendan-
tur.*

§. LII.

III §. LIX.

Abstulit hunc morem christiana religio: bene, si et quod facere ipsa nata est, nisi nobis nos obstaremus ipsi, radices, unde ista pullulant, excidisset.

III §. LIII.

DE RITIBVS.

Ritus legibus conformes.

Legibus ritus congruebant, graues et ipsi, ac militares.

§. LIII.

Manumissio, adoptio.

MANVMISSIO per sagittam fiebat docente PAVLO WARNEFREDO: ADOPTIO per arma, quod apud CASSIODORVM est.

§. LV.

Arma accipiebant, inde ritterschlag, wehrhaft machen.

Nec regis filius patris mensae erat particeps, nisi ab alio rege arma accepisset.

§. LVI.

Adoptio honoraria.

Erat et honorarium adoptionis genus, inciso adoptati capillo barbaque, ex eo fluens, quod retulimus; quum de Langobardorum vocabulo ageremus.

§. LVII.

Mancipatio.

Mancipatio fiebat rei mobilis aut glabrae festucaeue coniunctione in sinum (brachia) emtoris.

§. LVIII.

§. LVIII.

Multa harum legum rituumque eadem *Reliquiae*
fuisse apud eos, qui domi mansere Sueo- *barum L.L.*
nas, ex veteribus historiis apparet.

§. LVIII.

His alia ex iisdem historiis addi possunt *ad regem*
paris ingenii ac propositi. Quale hoc est *accessus.*
ad statum publicum spectans, ne quem po-
pulum suorum rex accedat, nisi causis an-
te per nuntios aut litteras indicatis.

§. LX.

Et illud, ne ad iudices eatur antequam *austragae.*
ad arbitros itum sit.

§. LXI.

Seruandae matrimoniorum sanctitati *Adulterio-*
et concordiae haec inuenta reperio: ne ex *rum et ince-*
adulterio aut incestis concepti capere pos- *stusorum.*
sint plus dimidio Hungarico ex donatione,
hereditate, legato, etiamsi iure legitimo-
rum natalium donati sint.

§. LXII.

Ne extra nuptias geniti, equites fieri,
iudicare, testimonium perhibere, finan-
tur.

C

LXII.

§. LXIII.

Adulterii poena. Vt adulterii comperta mulier bonaque eius in potestate sint mariti: corruptor corruptam, si par est, ducat: si impar dotet aut moriatur.

§. LXIII.

Vidua praegnans. Viduae quae praegnantem se dicunt ex marito, vt custodiantur. Post decimum mensem partus ne marito adscribatur.

§. LXV.

Successio conjugum. Ad bonorum societatem successionesque haec pertinent non spernenda: vt mortui vxor a *secundis nuptiis abstinens* tertiam bonorum partem ferat: alioqui tertiarum mobilium parte ac lecto stragulisque contenta sit.

§. LXVI.

Adquae-stus coniugum. Stante matrimonio quae emta sunt, ex aequo diuidantur, ne mulieris res marito alienare liceat.

§. LXVII.

Raptorum et Raptori heres sit partus, si post xxx. dierum hebdomadas est editus.

§. LXVIII.

Proscriptorum. Proscriptorum filii, ne quid de parentum

tum bonis capiant, nisi ante praescriptionem concepti sint. Femina occisa a propinquis, ideo quod vterum ferret, heres mariti habeatur. bonaque ad propinquos suos transmittat.

§. LXVIII.

Illud in christianae religionis fauorem postea adiectum: mater liberis suis ita succedat, si baptizati fuerint.

Hereditas praegnantis occisae.

§. LXX.

Si vagiens infans auditus esset, fuerat in antiquis legibus manetque apud Nortmannos et possessos Nortmannis Anglos, contra abortiones scilicet, quo et illa spectat cautio, ne vena mulieri secetur, nisi propinquis praesentibus.

§. LXXI.

Nec causa caruit, quod Graecorum quam Latinorum mos Sueonibus, iam christianis, magis placuit, visumque illis e bono publico, vt presbyteris vxores iustas habere liceret, quod et ex IOANNIS MAGNI *historiis* et ex INNOCENTII III. *epistola* apparet, quodque missos a pontificibus Romanis, spreto suorum locorum

Coniugium sacerdotum.

antifite, doctores non receperunt, quod
idem ille IOANNES MAGNVS scribere non
inane duxit.

LXXII.

*Vtilis in-
uestigatio
veterum
vocabulo-
rum Ger-
manico-
rum et
Gothico-
rum.*

Etiamne ad nominum tum commu-
nium tum propriorum origines te vocabo,
erudite lector? Sed quid ni vocem, quum
ille caesar, qui tantas rerum mutationes ani-
mo agitabat, de vocum mutationibus, quae
obseruauerat scripserit, quae scripsit edide-
rit? Non autem ego, vt alii, linguam mi-
hi quae numquam fuit (Cimbricam faceti-
nugatores vocant) confinxi meo arbitratu,
lapidi nimirum regulam aptaturus. Vo-
cum explicationem aut certam aut proba-
bilem, partim ex ipsis legibus historiisque
habeo, partim ex aliis antiquissimis libris
hominum Germanorum, quibus commu-
nis cum Gothis sermo, is scilicet, qui
nunc etiam illis ad Moeotim habitantibus
manet: cuius non nulla nobis vocabula
BVSBEQVIVS dedit. Cum eo sermone is,
qui nunc in Suedia vsurpatur, manifestam
cognitionem seruat.

NOMINA

NOMINA APPELLATIVA,
ET VERBA
GOTTHICA, VANDALICA
ET LANGOBARDICA,

CVM ILLARVM EXPLICATIONE.

Actogild in scriptura lege Langobardica: octuplum.

Adalingi. Athalingi, nobiles Paulo interprete.

Adrbamire. Solenniter condicere. *Ramen.*

Agagula. Lena. manet in Langobardico sermone. *Guochelen*, praestigiis uti. Vnde et *calculatores.*

Aldius. libertus operas debens. *halten.* in scripturis est *Haltius*, id est nutritus, alumnus.

Allode. Allodes. Allodium. Anlod. Sors hereditaria, quae *Allote* in moribus Anglicis.

Aliorumna. Alrunna. Al-runna. Infernalis mulier. maga. *Al* olim, nunc *Hel. Runa* mulier in glossis.

Amond. A-mond extra potestatem.

Anagrif. An-grif. aggressio.

Andigauum. *Hand-gauc.* datum manu, vt a fanis fieri solet, inde verbum barbarum *Andigare.*

An-vanscing. Aggressio in via publica. Corrupte pro eo in legibus *Arascild.*

Aratreit. *Har-treit.* Pars tertia. Male *Aratreib.* in manuscripto *hariraib.* sed scribendum *haritrait.*

Arga. ignauus, nunc malitiosum significat.

Arimarus. *Her-man.* Miles gregalis, qui publicum munus non habet. Postea pro paupere sumta vox. Hinc ius *Arimandiae* in feudis.

Artigauum. *Wort-gauc,* quod voce datur vt ab aegrotis. Hinc verbum *Artigare.*

Astaliu. deceptio. a Latino *astus,* vnde *asto animo.* apud Plautum.

Bandum. Vexillum: a *binden.* vincire.

Bannum. iurisdictio: et inde, multa.

Barbanus. patrius, manet in Langobardico sermone. In manuscriptis *Barbas.*

Bassus. custos populi. *Baes.* manet in Belgici.

Bella-

Bellagines. leges, Gotthis. *By-lagen.* pagi leges. *Bi,* pagus. *lagen,* leges.

Blus-rais. Sanguinis emotio. Male pro eo in lege Langobarda Lib. I. tit. VIII. cap. 24. *Pluslaib.* quod aliud est. Ex vicino sono nata confusio.

Blutare. *blooten.* spoliare, inanire.

Brunia. lorica.

Bunnarium. *Bunner.* Mensura terrae, corrupte *bunnuarium.*

Bunna. *Bunda.* *Bodo.* terminus.

Cadarfida. mendose. *Cadarfreda.* *Caderfedra.* *Gederfde.* Vsitatum. Nam Capro augmento hodierno. *Ge* frequens, et *derwen,* vti in dictionario. Vfus, *pi-derbi:* id est *bederf.*

Campio, pugnator, a campo.

Carratium. palus vitis. *Gard-trun.*

Cassus. in foro Hispaniae vertitur *pierna.*

Gass: natos. male *capsum.*

Comacin. architectus. *Gemachin.* *Gemach.* domus.

Derson. sepis ruptura. *deer-zun.*

Evva.

Evva. lex, et testamentum, quia vim habet legis. inde *eu-merd*, legis custos. sacerdos in dictionario.

Faderfum. *Fader-feb.* paterna pecunia. quod mulier de bonis paternis ad maritum attulit. *Feb* olim pecus, postea res omnis mobilis, vt pecunia Latinis.

Faia. glans.

Faida. *Faith.* *Fede.* *Feitbe.* Inimicitiae testatae.

Fana. generatio, familia. a verbo *faren*, quod est progredi. post christianismum dicta sic paroecia, vnde *far-ber*.

Fegangi. Dum cum re mobili, item deprehensio furis dum rem furtiuam penes se habet. *Feb-gang.*

Feld. campus patens.

Ferquidum. *ferquuit.* Compensatum. *quiten*, par pari referre. *fer*, praepositis. *farfalia.* *verval.* *ferbannitur*, *verbannen.* *forbatitus*, *verboden.*

Fodrum. *foeder.* annona militaris. Nunc ferme de pabulo tantum dicitur.

Forbannum. *Ferbannen.* extra territorium positus.

Fore-

- Forestum.* *Forst.* Nemus. aliis dialectis:
Hurst. *Horst.*
- Fornacca.* in manuscripto legum Lango-
 bardicarum, campus, aruus. *Forn* fulcus.
- Frea.* libera femina, inde *fravv.*
- Freda, Fredum.* pax: et inde compositio
 cum rege.
- Fulboran.* *Ful-boren.* plene natus, id est
 optimo iure.
- Fuisreal.* *Ful-fre-al.* plene, et omnino li-
 bera persona, quae nec operas debet.
- Gaium.* Silua densa. In manuscripto: *Ge-
 hagianum.* *Gebage.* Silua septa.
- Garathinx.* *Gar-thinx.* Vniuersitatis dona-
 tio in iudicio. *Thingen,* iudicare.
 sed inde sumtum pro actu legitimo
 omni, qualis cessio in iure.
- Gardingi.* *Wardingen.* vulgo *Warders.* cu-
 stodes, praefecti iudicis. *G.* pro *W.*
 ponunt Itali.
- Gargathingi.* exponitur, secundum quali-
 tatem personae, compensatio, *ver-
 goething.*
- Gamales.* Exponitur confabulati, a fabula
 quod est pactum nuptiale. Significat
 D affines,

affines, vulgo *gemalen*, coniuges: inde *Gemalischen* per coniuges coniuncti. *Gamabales* in manuscripto legum Langobardicarum.

Gaphans. Gafandus. in manuscripto *Gafand. Gafband.* manus donataria. Heres, quia hereditatis relictio per modum donationis peragebatur.

Gasindium. Gesinde. familia. Inde *Gasindii*, domestici regis.

Gassuldu. Gastalde. Exponitur qui curiam gubernat. proprie, positus, qui vicem gerat. *Ga* et *Ge* augmenta pro dialectis variant. Alii *Ca* pro eodem ponunt, vnde *Castaldus*.

Gildonia. sodalitas, adunatio. *Gilden.* ab arca communi.

Gillonarii. poculorum ministri. *Gillo* poculum.

Gisiles. testes. Item obsides: sed proprie sodales.

Grauius. comes, siue iudex. vnde *Dyc-grauii*, aggerum iudices, *Landgrauii*, terrarum, ect.

Giufa. Guipha. Wiffa. signum ex panno.
Wippe,

- Wippe.* unde verbum *Guifare*, insigne proprietatis apponere.
- Harniscara.* *Harnif-scave*: Armorum ruptura: Gallis *rottare*. et inde mulcta, quae ea ignominia redimitur. *Scaven*, abscindere, vide infra *Obscariones*, et *Scariones*. Ab eadem origine *Lid-scarti*, membri scissio, *Orscarti* auris scissio, verbalia in ti.
- Heribamum.* *Her-ban*. Castrense edictum, quo ad exercitum homines vocantur et inde mulcta in emanfores.
- Heriliz.* *Heristiz.* *Her-liz*. exercitus desertio. in glossis exponitur armorum depositio, item absque licentia principis ab hoste (id est exercitu, Gallice *host*.) reuerti.
- Impans.* *In-pand*. oppignoratus, id est seruus regi traditus sub fiducia, vt eum manumittat.
- Intopa.* inuasio à *Top*, vel *Zup*, Germanico. Manet apud Langobardos. in glossario *Herizup*.
- Laiscum.* Cerrus arbor. In manuscripto *Labisclo*.

Lama. piscina. *Lada* posterioribus. Paulus Langobardus in Festi compendio *Lacunam* suae gentis non Romana voce *lamam* interpretatur.

Largica, coxa supra geniculum, a largitate.

Launchild. In manuscripto *Launigild.* *Loon-gild.* Pecunia in pretium data. Donationes sollemniter fieri in iure debebant. Si quis priuatim facere vellet, induebat & venditionis speciem, vel veram vel dicis causam; vt festertio nummo, sicut Romani loquebantur, rem addicerent, id est *Launchild.* Inde est quod glossae *Launchild* exponunt, *sine solemmitate.*

Leudum. *leudis.* compositio, proprie quae pro homine, *leude*, datur. Species *Widrigildi.*

Lidelaip. *Lido-laip.* in manuscripto *Lidin-laib.* in derelictionem vitae, donatio mortis causam.

Mallam. placitum generale, id est conuentus totius regionis: vnde *Mal-stede.*

Mannire. *Manen.* citare. nomen a luna noua

noua aut plena, quae tempora rebus
agendis captabant Germani, Tacito
teste.

Marchio. contracte vti pleraque in o.
Marck-Graf, limitis iudex.

Mar-bais, strator. qui equis imperat. ita
meliores codices, pro *Marpabis*.

Marworphin. *Merworphin.* *Mar-worsing.*
de equo deiectio.

Masca. venefica, saga. Manet vox Lango-
bardis in Italia. proprie est larua.

Methium. *Methe.* *Mede.* Sponsalitia largi-
tas, et generaliter quaeuis merces. In
manuscripto : *Metsio*, dotalia pecunia.

Morgengap. *Morgen-gaf.* Matutinum do-
num, quod post primam noctem no-
uae nuptae datur: ἀνακαλυψήρια, θεώρηρα.
Hinc matrimonium ad *Morgengabi-
cam*, minus iustum : male ad morga-
naticam in feudis.

Morioc. *Mor-ioc.* maior iunctura. Brachii
pars supra cubitum. *Mor*, pro com-
paratio passim. *Ioc*, iugum. in di-
ctionario scribitur *Iokhe*.

D 3

Morth.

Morb. *mord.* *mur.* caedes latrocinialis.
Latinis sequioris aevi *mordrum*, *mur-*
drum.

Mund. *mundium.* potestas ab ore; quod
qui eam haberet, pro alio in iure lo-
queretur. inde *Munt-herc*, qui tali
potestate est praeditus: item *Mund-*
wald.

Mundeburd. *mundbyrd.* *Mundboran.* unde
vulgare *Mamburn*, ad potestatem ob-
tinendam natus.

Obscariones. Carcerum custodes, iidemque
carnifices, qui et *Scariones* a *scaren*,
et *obscaren*: quod est abscindere *Oue-*
scariones in manuscriptis.

Ploum. vomer cum rotis: Plinio Gallica
voce composita, *plammo-vati.* *ploug.*
vulgo, vomer.

Plustaib. *Plus-laib.* Despoliatio corporis.
Plussenalia dialecto *Blooten.* vide *Blu-*
tare. in manuscripto pro *pluslaib* est
plodraub. spolatio ad nudum.

Rapuworfin, in manuscripto Langobardi-
carum *Graef-rouing*: sepulturae de-
spoliatio.

Saio.

Saio. proprie explorator, minister publicus, qui merces explorat, quod *Saien* Belgae, et Saxones; Franci *Essayer* vocant. Significatio mox latius fluxit.

Sala. domus, hodie aula domus.

Scabinus, Scabineus. Scepeno. Verum nomen *Escepen*, electus, a *scepen* eligere. *Eschevin* Gallis. alibi *gesworen* et *eleus*. sunt adfessores, ex quorum sententiis iudex pronuntiat, non promiscue, vt in ciuitatibus magis popularibus, sed ad hoc a principe consensu vniuersitatis electi. vide capitulare.

Scacchum. Schaeken. Rapina: vnde et ludo latrunculorum nomen, quod a Germanis ad Graecos et Persas vsque peruenit.

Scamera. explorator. a *Scemer* tenebris.

Scariones, vide *Obscariones*.

Scematio. Schenden, corruptio.

Schala. patera. Facta olim quidem ex calua interfecti hominis: (quae *schele*, *hooft-schele*) postea ex alia materia ad illius modum.

Schilpor. Schilt-forer. Scutiger.

Sculd-

Sculd-Hais. debiti praefectus. qui non de capite sed de pecunia iudicat, manente in hunc diem nomine, varie corrupto. *Scultheizo*, *Sculdafius*, *Scultes*, *Scultet*, *Scoutet*, *Scout*.

Sculta. a Latino auscultare. hoc est in manuscripto: male in editis *Sculca*. Vocem esse Latinam etiam Theophylactus notat. Exponunt glossae vigiliam et caualcatam. Graeci *διαφρέραν*, *βίγλαν*.

Selpmundio. *Selp-mund.* suae potestatis arbitrium, in manuscripto legis Langobardicae.

Snaida. in manuscripto corrupte *Sinaida*. *Sciuffio* in silua, Latine collucatio. glossis *via*. Galli *essartum*, id est exercitum vocant.

Soga. Glossis bene, funis. *Sogen* trahere. Inde in dictionario: Protrahendo *furzechanto*.

Sonopair. Gallicum *sans - pair*. Verres omnium verrium victor.

Spata. ensis, latus scilicet, a similitudine ligonis.

Stal-

Stallarium. Stalle. stabulum. Salicetum glossae exponunt.

Stolizaz. Stoli-zaz. Solii infessor, nomine regis scilicet. Missum regis interpretantur leges.

Straua, straba, straffe, vltio. Eximie dicitur de inferiis ex captiuis hostibus.

Summis. Suimnis. Impedimentum, mora. Corrupte scribitur *Sunnis. Sonnis. Sumnia.* vnde, *exsoniare,* moram purgare.

Theclatura. Teecken. signatura.

Thinx. Solemnis donatio, siue potius in iure cessio, a *thingen,* quod est iudicare, aut rem in iudicio peragere. vnde *thinxdagh,* dies dicatus iudicii. Hinc thingare in iure emancipare. *Hastingum,* domus iudicii. *Thanganare,* in glossis, iudicium petere. *Thinc,* Saxonibus esse concilium, testatur Adamus Bremensis.

Threus. dicitur de eo, qui ex filio naturali natus, quasi *Thres,* Tertius: connumerata ipsa femina, in qua fuit culpa.

Tremum. Trimme. Redimitum, etiam nunc

E

Saxo-

Saxonice. Sic dicta in legibus pars
brachii infra cubitum, quod armillis
ornari solet.

Trotingi. Trostinge. Solatia. Ita dicta lu-
diones, quod luctum pellant.

Trustis. Toe-rust. Expeditio.

Tyupbadi. Tyf-faden. furum captores. La-
trunculatores: nomen minoris magi-
stratus. *Ghiulda, Thiob.* furtum.

Wad. Latino-barbaris *Vadium. Wedde*, pi-
gnus. vnde Francis *Gage*.

Wadiare. gager. pignus dare, obligare.

Walapauz. Wala-pauz. Externus, siue fal-
sus ornatus. *Waal*, peregrinus, et in-
de pro falso, vt in annalibus Franci-
cis *Walamer*, falsus princeps. *Pauzen*,
ornare.

Valuasores: Waldfester, nemoris custos.

Ea significatione hanc vocem reperies
semper in tabulis, quas Romanas vocant.

VVarend. VVaer-band. verum faciens ma-
nus. id est qui auctoritatem praestat.
maarantus, Francis *guarand*.

VVardin. VVarding. custodia. Vide *Guar-
dingi.*

Ware-

VWarengang. qui enarrando ambulat.

VWarren, oberrare.

Vassi. Vasten. firmi. minus, quam Drudi in beneficiis. etiam fideiussores sic dicti, quod alienam obligationem confirmant. Alii scriberent *festen. FASTERmannes*, fideiussores ab eadem origine Saxonibus.

Vecorin. VVec-weren. via, *wec.* Ita scribitur in dictionario: nunc *wegh.* leges *vecorin* exponunt, viam antestare. in munuscripto *VVernorin.* sed scribendum *VVecmorin.* Saxonibus hoc dicitur *Faristel.*

Vestire, non Latino significato, sed Germanico, *festen* confirmare: id est ius alicuius solemniter affirmare, vt sine vitio possessionem adipisci possit.

VViderboren. VVider-borene. renata: id est solenni modo manumissa, ita vt nullum seruitutis vestigium maneat.

VVidrigilt, weregilt, weregil. contra-
cte *were*: et Saxonibus *witbe. weder-gelt* retributio, pretium damni dati. Compositio, more veteri Germano-

manorum, de quo Tacitus. *Pars*
multae regi, vel ciuitati: pars ipsi,
qui vindicatur vel propinquis eius ex-
solvitur. Hoc est, *widrigilt*, illud,
freda.

Vvifa. wiffa. wip. vide *Guipha.* Scribi-
 tur et *Hiupsa.*

Zama. adunatio. Corrupte *Zana*, aut *Za-*
cia. Glossae bene interpretantur *Rot-*
te. Hinc *Leudsamium*, subditorum
 congregatio, in formulis.

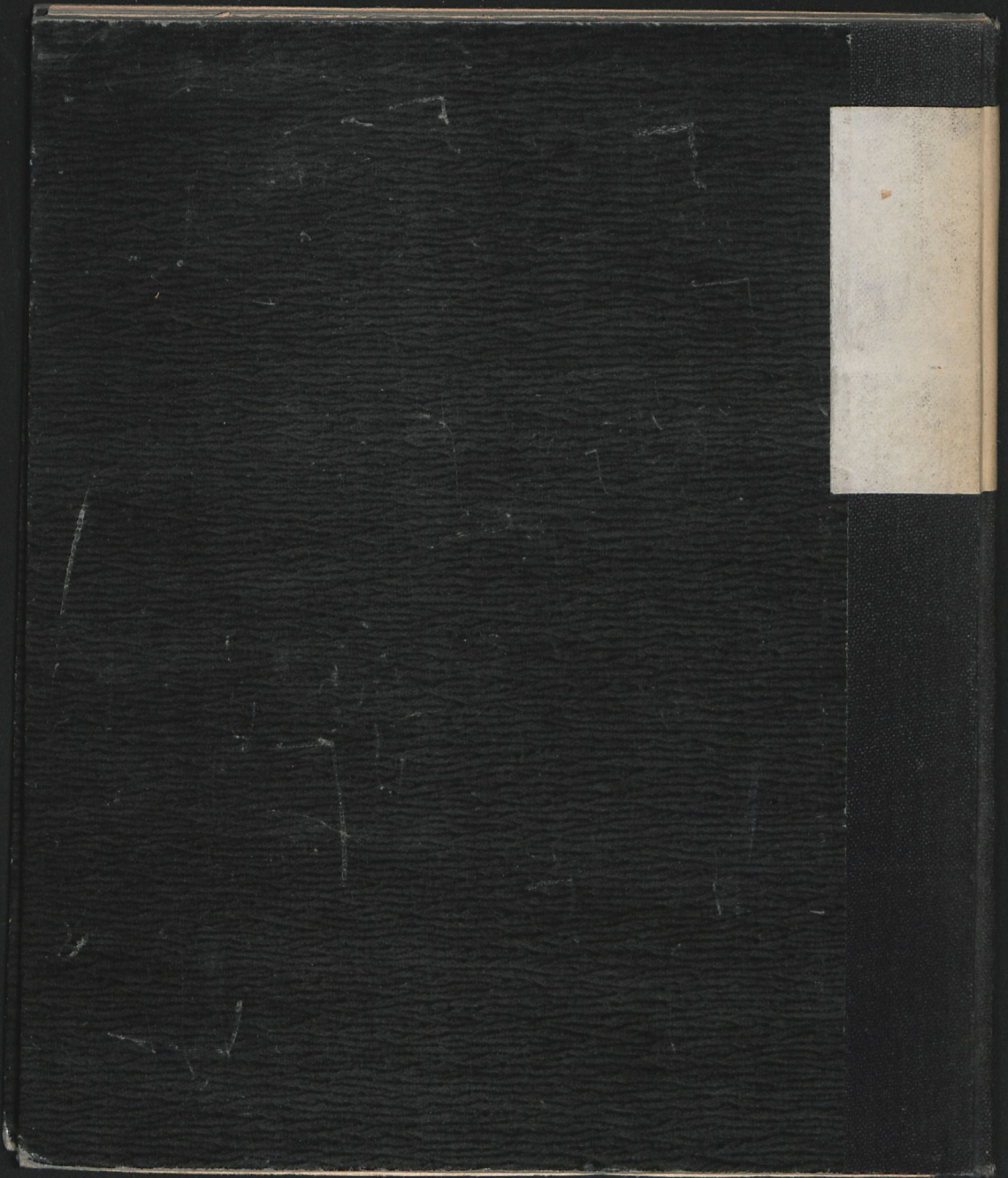

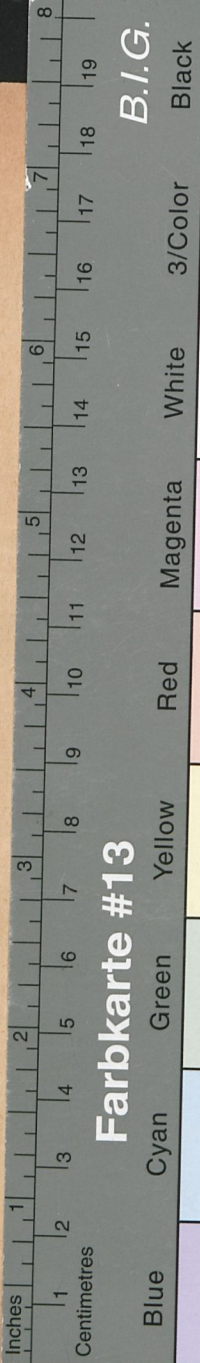
Kh 406

S

Vol 18 = 3 DPA

Farbkarte #13

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

17

I. 769. II.

281

HVGONIS GROTTII
DE VETERI
IVRE GERMANICO
ET
SVECICO

COMMENTARIOLVM.

MARBURGI,

EX OFFICINA MÜLLERIANA

clō lō cc xxxxvi.

